

нього принесуть свої плоди тільки в разі систематичного їх застосування. Як правило, поодинокі заходи, навіть якщо в них беруть участь медичні фахівці, педагоги, батьки та психологи, не приведуть до очікуваного результату. І хоча ця вимога бажано виконувати при навчанні дітей будь-якої категорії, при взаємодії з гіперактивними учнями вона повинна виконуватися обов'язково, оскільки їм важко самим структурувати час і простір, вони повинні чітко знати, який педагогічний вплив посідає за тією чи іншою дією з їх боку. Для відчуття безпеки вони повинні бути впевнені, що характер і сила даного впливу не залежать від настрою батьків, психолога, вчителя, а є постійним правилом.

Принцип поетапності в роботі з гіперактивними учнями припускає, що, враховуючи їх індивідуальні фізіологічні особливості, бажано спочатку виділити час на встановлення контакту, потім здійснювати індивідуальну роботу з розвитку довільності дій (вміння слухати інструкцію, підкорятися правилам). Даний принцип є одним з основоположних в роботі педагога [4, с. 162].

Отже, підсумовуючи усе вищесказане, можна зробити висновок, що специфіка навчання учнів з СДУГ полягає в реалізації таких принципів, як комплексність, системність, поетапність, і в необхідності здійснення індивідуалізації. Вибір конкретних заходів педагогічного впливу на конкретного учня обумовлюється як особливостями самого учня, так і можливостями вчителя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Т.Н. Профилактическая диагностика минимальных мозговых дисфункций у детей младшего школьного возраста / Т.Н. Бондаренко // Практична психологія та соціальна робота. – 2002. – №7. – С.44-61.
2. Заваденко Н.Н. Как понять ребёнка: дети с гиперактивностью и дефицитом внимания / Н.Н. Заваденко. – М.: Школа-Пресс, 2000. – 112 с.
3. Леви Г.Б. Дети с нарушением обучаемости в школе и дома / Г.Б. Леви. – СПб., 1995. – 118 с.
4. Моница Г.Б., Лютова-Робертс Е.К., Чутко Л.С. Гиперактивные дети: психолого-педагогическая помощь / Г.Б. Моница, Е.К. Лютова-Робертс, Л.С. Чутко / Монография. – СПб.: Речь, 2007. – 186 с.
5. Романчук О.І. Гіперактивний розлад з дефіцитом уваги / О.І. Романчук // Практ. керівництво. – Л.: Крео, 2008. – 323 с.

Мішталъ Н.

Науковий керівник – проф. Радчук Г. К.

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ УЧНІВ ПЕРШОГО КЛАСУ

В останні роки явище дезадаптації у молодших школярів стало предметом чисельних медичних, психофізіологічних і психологічних досліджень. Відомо, що особливо чутливими у відношенні до розвитку стану дезадаптації школярів є критичні періоди зміни умов виховання і навчання [6].

За таких умов у нашому суспільстві дуже гостро постає проблема адаптації та збереження психічного здоров'я особистості. Система виховання та освіти вимагає суттєвих змін методики, цінностей та змісту підготовки нової генерації до життя [4]. Тому проблема адаптації учнів першого класу до школи є актуальною і потребує уваги зі сторони психологів, педагогів та батьків.

Та все ж, проблему дезадаптації науковці лише починають розвивати, тому у вітчизняній літературі недостатньо методичних розробок, які б допомогли психологу ефективно здійснювати психологічний супровід дезадаптації першокласників у школі. Вступ до школи – це переломний момент у житті кожної дитини.

Метою статті є теоретично розкрити особливості й умови ефективної адаптації дітей шестирічного віку до школи.

Психологічні аспекти здійснення адаптації представлені в дослідженнях: Б. Алмазова, Б. Братуся, А. Захарова, В. Когана, І. Кона, Н. Менчинської, А. Петровського, Б. Теплова та інших. Підготовка дітей до самостійного життя знайшла віддзеркалення в працях П. Блонського, В.Кашенко, В. Крюкова, П. Лесгафта, К. Ушинського.

Також великий внесок в розроблення проблеми адаптації дитини до умов навчання в школі зробили визначні зарубіжні вчені: Д. Баярд, К. Бютнер, К. Гехт, М. Джеймс, Д. Джонгвард, Д. Добсон, Д. Коулман, Й. Лангмайер, З. Матейчек, А. Маслоу, М. Мід, М. Раттер, К. Ренкер, Г. Сельє, Р. Чемберлен, Э. Шан та інші, але не дивлячись на всі дослідження проблема адаптації має ще велике поле для дослідження й доопрацювання [5].

Початок шкільного життя для шестирічної дитини – складний та відповідальний період. Змінюється її оточення, нові умови навчання та виховання висувають якісно вищі вимоги до інтелектуального й особистісного розвитку, до рівня сформованості в дітей навчальних знань, умінь, навичок. Багато дітей уже через тиждень-другий навчання у загально-освітньому навчальному закладі, втрачають інтерес до процесу навчання, розчаровуються. Знижується їхня пізнавальна активність, погіршується психоемоційний стан, нерідкими стають соматичні розлади, тощо. Усі перераховані фактори, можуть призвести до низького рівня адаптації дітей шестирічного віку до навчання в школі [6].

Шкільна адаптація – це пристосування дитини до вимог школи й умов шкільного навчання, які є для неї новими, незвичними порівняно з умовами дитячого садка або сім'ї. Від сприятливості протікання

цього процесу залежить не тільки успішність навчальної діяльності, а й комфортність перебування в школі, здоров'я дитини, її позитивне ставлення до оточення [2].

Мета адаптаційного періоду: створити психологічно сприятливі умови, які б забезпечили сприятливий перебіг пристосування першокласників до шкільного життя.

Пристосування (адаптація) дитини до школи відбувається не відразу. Не день і навіть не тиждень потрібні для того, щоб освоїтися в школі по-справжньому. Це досить тривалий процес, пов'язаний із значним напруженням усіх систем дитячого організму [1].

Слід наголосити, що процес адаптації дитини до школи та навчання, розглядається вченими в декількох аспектах:

- фізіологічний – передбачає пристосування першокласника до нового режиму навчання та життя;
- психологічний – полягає в прийнятті дитиною нової системи вимог пов'язаної із виконанням навчальної діяльності;
- соціальний – пов'язується із входженням дитини в учнівський колектив;
- Адаптаційний період першокласників супроводжується такими процесами:
- відбувається фізіологічне пристосування діяльності функціональних систем організму першокласника до змін у режимі й навантаженні;
- формуються, розвиваються й засвоюються способи і прийоми нової діяльності – процесу навчання;
- через емоційну сферу першокласника здійснюється оцінка змін у навколишній реальності як суб'єктивно комфортних або дискомфортних та відповідно до неї відбувається регулювання його поведінки і діяльності [4].

І. Кулагіна вважає, що адаптація – це не тільки пристосування до успішного функціонування у даному середовищі, але здатність до подальшого психологічного, особистісного й соціального розвитку [3]. Процес адаптації можна розглядати не тільки як успішне пристосування дитини до шкільного середовища (до нової системи взаємозв'язків, умов, вимог, нових видів діяльності, режиму), але й до розвитку дитини як цілісної особистості.

Вчені перераховують низку умов, які безпосередньо чи опосередковано впливають на протікання процесу адаптації дитини до школи:

- позитивне ставлення до дітей зі сторони батьків і педагогів;
- задоволення від спілкування з оточуючим дитину середовищем, суспільством;
- адекватне оцінювання дитиною себе у колективі, свого статусу в групі ровесників;
- функціональна готовність дитини до навчання в школі;
- цілісна й благополучна сім'я;
- гуманістичні методи виховання дитини [6].

Явище, протилежне процесу адаптації, – дезадаптація – це нездатність або неможливість індивіда пристосуватися до умов і вимог соціального оточення.

Виділяють декілька стадій навчальної дезадаптації:

- навчальна декомпенсація – стан, що характеризується виникненням проблем у вивченні одного чи декількох шкільних предметів на фоні збереження загального інтересу до школи;
- шкільна дезадаптація – стан дитини, коли на фоні труднощів навчання на першому плані з'являються порушення поведінки, конфлікти з педагогами, пропускання занять тощо;
- соціальна дезадаптація – стан дитини, коли відбувається повна втрата інтересу до навчання, перебування в шкільному колективі, перехід до асоціальних груп [5].

Таким чином, проблема адаптації дітей до школи є досить розповсюдженою та потребує уваги зі сторони батьків, педагогів, а також супроводу психологів. Саме якщо весь адаптаційний процес першокласника у школі відбуватиметься під психологічним супроводом, відповідно його соціалізація, навчальна успішність протікатимуть з мінімальною шкодою та максимальною користю для учнів.

Перспективу подальшої роботи, ми вбачаємо в розробці і реалізації програми психологічного супроводу дезадаптованих учнів першого класу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амонашвили Ш. В школу – с шести лет / Ш. Амонашвили. – Минск: Педагогика, 1986. – 176 с.
2. Дубровина И. Рабочая книга школьного психолога / И. Дубровина, М. Акимова, Е. Борисова. – Москва: Просвещение, 1991. – 303 с.
3. Кузнецова Н. Адаптація дітей до школи // Початкова школа. – 2002, №2 – С. 12 – 21
4. Максименко К. Адаптація дитини до школи / К. Максименко, С. Максименко, О. Главник. – Київ: Мікрос-СВС, 2003. – 111 с.
5. Марінушкіка О. Адаптація учнів до шкільного навчання. 1–10 класи / О. Марінушкіка, Ю. Замазій, Л. Покроева. – Харків: Вид. "Ранок", 2011. – 192 с.
6. Овчарова Р. Практическая психология в начальной школе / Р. Овчарова. – М.: Сфера, 1998. – 240с.

Мурин Ю.